

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersinde Beceri Eğitimi

Editörler: Hüseyin BAYRAM · Fatih TIKMAN

Editörler: Doç. Dr. Hüseyin BAYRAM - Dr. Öğr. Üyesi Fatih TIKMAN

**Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli
SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE BECERİ EĞİTİMİ**

ISBN 978-625-5704-75-7

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ekim 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM), bireylerin zihinsel, sosyal, duygusal ve değer boyutlarını bütüncül biçimde ele alarak yetkin ve erdemli bireyler yetiştirmeyi hedefleyen kapsamlı bir vizyon sunmaktadır. Bu vizyon doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersi; alan becerileri, sosyal-duygusal öğrenme becerileri, okuryazarlık becerileri, değerler, eğilimler ve kavramsal becerilerle zenginleştirilmiş; öğrencilerin yalnızca bilişsel değil, aynı zamanda sosyal, kültürel ve etik yeterliliklerini de geliştirmeyi amaçlayan bir yapıya kavuşturulmuştur.

Elinizdeki bu kitap, “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Beceri Eğitimi” başlığıyla, söz konusu vizyonun akademik bir zeminde tartışılmasına ve öğretmenler, öğretmen adayları ile araştırmacılara rehberlik edilmesine katkı sunmak amacıyla hazırlanmıştır. Kitapta; Sosyal Bilgilerde beceri eğitimi, sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi, kavramsal beceriler, alan becerileri, sosyal-duygusal öğrenme becerileri ve okuryazarlık becerileri ele alınmıştır. Ayrıca bu becerilerin öğretiminde kullanılabilecek yöntem ve teknikler, ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarının yanı sıra ilgili beceri kategorilerine yönelik etkinlik örneklerine de yer verilmiştir.

Alanında uzman akademisyenlerce kaleme alınan bölümler, hem kuramsal hem de uygulamalı bir perspektif sunmakta; öğretim sürecinde kullanılabilecek örnekler, yöntemler ve stratejilerle desteklenmektedir. Bu yönüyle eser, yalnızca teorik bir çerçeve çizmekle kalmamakta, aynı zamanda öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarında başvurabilecekleri zengin bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Bu çalışmanın, Sosyal Bilgiler eğitiminde Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamasını; öğretmenlerimizin beceri odaklı öğretim süreçlerini daha etkili yürütmelerine destek olmasını temenni ediyoruz.

Kitabın hazırlanmasında emeği geçen tüm yazar ve katkı sağlayan akademisyenlere teşekkür eder; eserin Sosyal Bilgiler eğitimi alanına değerli katkılar sunmasını umut ederiz.

Editörler

Doç. Dr. Hüseyin BAYRAM

Dr. Öğr. Üyesi Fatih TIKMAN

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Doç. Dr. Hüseyin BAYRAM - Dr. Öğr. Üyesi Fatih TIKMAN

**1. Bölüm: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında
Beceri Eğitimi**

Dr. Öğr. Üyesi Fatih TIKMAN, Kilis 7 Aralık Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-1853-6722

**2. Bölüm: Sosyal Bilgiler Eğitiminin Tarihsel Gelişimi ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim
Programı Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli**

Dr. Tuba ERTUĞRUL
ORCID No: 0000-0002-4879-6031

3. Bölüm: Sosyal Bilgiler Dersinde Kavramsal Beceriler

Dr. Öğr. Üyesi Serkan AYTEKİN, Pamukkale Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-2750-7023
Prof. Dr. Hülya ÇERMİK, Pamukkale Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5343-5441

4. Bölüm: Sosyal Bilimler Alan Becerileri Eğitimi

Doç. Dr. Mehmet ŞENTÜRK, Kilis 7 Aralık Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0748-5234

5. Bölüm: Sosyal Bilgiler Dersinde Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri

Dr. Öğr. Üyesi Seyithan HAS, Muş Alparslan Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-8389-1598

6. Bölüm: Okuryazarlık Becerileri

Dr. Öğr. Üyesi Murat EKİÇİ, Muş Alparslan Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-1532-7300

7. Bölüm: Kavramsal Becerilerin Eğitimine Yönelik Etkinlik Tasarlama

Doç. Dr. Selçuk ŞİMŞEK, Pamukkale Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-4546-7945

8. Bölüm: Alan Becerilerin Eğitimine Yönelik Etkinlik Tasarlama

Arş. Gör. Arda EREN, Kilis 7 Aralık Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4874-3885

9. Bölüm: Sosyal Duygusal Öğrenme Becerilerin Eğitimine Yönelik Etkinlik Tasarlama

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali ER, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-4416-4421

10. Bölüm: Okuryazarlık Becerilerin Eğitimine Yönelik Etkinlik Tasarlama

Dr. Öğr. Üyesi Şenol Mail PALA, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0489-9557

11. Bölüm: Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi Amacıyla Kullanılacak Strateji, Yöntem ve Teknikler

Dr. Öğr. Üyesi Hatice GÜLER, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9780-0722

Doç. Dr. Suat POLAT, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9286-8840

12. Bölüm: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına

Uygun Beceri Eğitimine Yönelik Ölçme-Değerlendirme

Prof. Dr. Ramazan BAŞTÜRK, Pamukkale Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-5459-4818

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	iv

1. BÖLÜM

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA BECERİ EĞİTİMİ

Giriş.....	1
Sosyal Bilgilerin Tanımı ve Amacı.....	2
Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi.....	3
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Programı.....	5
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Programında Beceri Eğitimi.....	8
Sonuç.....	16
Kaynakça.....	17

2. BÖLÜM

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE 2024 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

Giriş.....	20
Sosyal Bilgiler Dersinin Tarihsel Gelişimi.....	21
Dünyada Sosyal Bilgiler Eğitiminin Gelişimi.....	22
Sosyal Bilgiler Dersinin Türkiye'deki Gelişimi.....	24
2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli) ve Sosyal Bilgiler Dersi.....	25
Sonuç.....	28
Özet.....	29
Kaynakça.....	30

3. BÖLÜM

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KAVRAMSAL BECERİLER

Giriş.....	32
Sosyal Bilgiler Dersinde Kavramsal Becerilerin Eğitimi.....	34
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına Uygun Kavramsal Beceriler Eğitimi.....	35
Temel Beceriler.....	37
Bütünleşik Beceriler.....	37
Üst Düzey Düşünme Becerileri.....	38
Sosyal Bilgiler Dersinde Yorumlama Becerisi Eğitimi.....	38
Sosyal Bilgiler Dersinde Çıkarım Yapma Becerisi Eğitimi.....	40

Sosyal Bilgiler Dersinde Çözümleme Becerisi Eğitimi.....	41
Sosyal Bilgiler Dersinde Yapılandırma Becerisi Eğitimi	42
Sosyal Bilgiler Dersinde Yansıtma Becerisi Eğitimi.....	43
Sosyal Bilgiler Dersinde Bilgi Toplama Becerisi Eğitimi.....	45
Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştırma Becerisi Eğitimi	46
Sosyal Bilgiler Dersinde Özetleme Becerisi Eğitimi	47
Sosyal Bilgiler Dersinde Tartışma Becerisi Eğitimi	48
Sosyal Bilgiler Dersinde Sorgulama Becerisi Eğitimi	50
Sosyal Bilgiler Dersinde Tümdengimsel Akıl Yürütme Becerisi Eğitimi	51
Sosyal Bilgiler Dersinde Genelleme Becerisi Eğitimi	52
Sonuç.....	53
Kaynakça.....	55

4. BÖLÜM

SOSYAL BİLİMLER ALAN BECERİLERİ EĞİTİMİ

Giriş.....	56
Sosyal Bilgiler Dersinde Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme Becerisi Eğitimi	57
Sosyal Bilgiler Dersinde Kanıt Dayalı Sorgulama ve Araştırma Becerisi Eğitimi.....	59
Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Empati Becerisi Eğitimi	62
Sosyal Bilgiler Dersinde Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi Eğitimi.....	64
Sosyal Bilgiler Dersinde Sosyal Katılım Becerisi Eğitimi.....	67
Sosyal Bilgiler Dersinde Girişimcilik Becerisi Eğitimi.....	70
Sosyal Bilgiler Dersinde Mekânsal Düşünme Becerisi Eğitimi.....	72
Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafi Sorgulama Becerisi Eğitimi.....	75
Sosyal Bilgiler Dersinde Harita Becerisi Eğitimi.....	76
Sosyal Bilgiler Dersinde Tablo, Grafik, Şekil ve Diyagram Okuma ve Yorumlama Becerisi	78
Sosyal Bilgiler Dersinde Bilimsel Sorgulama Becerisi.....	80
Sonuç.....	81
Kaynakça.....	82

5. BÖLÜM

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE SOSYAL DUYGUSAL ÖĞRENME BECERİLERİ

Giriş.....	90
Sosyal Bilgiler Dersinde Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Eğitimi.....	91
Sosyal Bilgiler Dersi ile Sosyal Duygusal Öğrenme Arasındaki İlişki.....	92
Programlar Tarihi ve SDÖ Becerileri.....	92
1968 Programı.....	92
1998 Programı.....	92
2005 Programı.....	93
2018 Programı.....	93

SDÖ Becerilerinin Eğitimi ve Uygulama Durumu	93
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına Uygun	
Sosyal Duyusal Öğrenme Becerileri Eğitimi	94
Sosyal Bilgiler Dersinde Öz farkındalık Becerisi Eğitimi	96
Öz farkındalık Becerisinin Önemi	97
Sosyal Bilgiler Dersi ile Öz farkındalık Arasındaki İlişki	97
Sosyal Bilgiler Dersinde Öz düzenleme Becerisi Eğitimi	98
Öz düzenleme Becerisinin Tanımı ve Önemi	99
Sosyal Bilgiler Dersi ile Öz düzenleme Becerisi Arasındaki İlişki	99
Sosyal Bilgiler Dersinde Öz yansıtma Becerisi Eğitimi	100
Öz yansıtma Becerisinin Tanımı ve Önemi	101
Sosyal Bilgiler Dersi ile Öz yansıtma Becerisi Arasındaki İlişki	101
Sosyal Bilgiler Dersinde Uyum Becerisi Eğitimi	102
Uyum Becerisinin Tanımı ve Önemi	102
Sosyal Bilgiler Dersi ile Uyum Becerisi Arasındaki İlişki	103
Sosyal Bilgiler Dersinde Esneklik Becerisi Eğitimi	103
İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerine Esneklik Becerisi Kazandırmanın Önemi ve	
Sosyal Bilgiler Dersi ile İlişkisi	104
Sosyal Bilgiler Dersinde Sorumlu Karar Verme Becerisi Eğitimi	105
Sosyal Bilgiler Dersi ile Sorumlu Karar Verme Becerisi Arasındaki İlişki	106
İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerine Sorumlu Karar Verme Becerisi	
Kazandırmanın Önemi	106
Sosyal Bilgiler Dersinde İletişim Becerisi Eğitimi	107
İletişim Becerisinin Tanımı ve Önemi	108
Sosyal Bilgiler Dersi ile İletişim Becerisi Arasındaki İlişki	108
Sosyal Bilgiler Dersinde İş Birliği Becerisi Eğitimi	109
İş Birliği Becerisinin Tanımı ve Önemi	110
Sosyal Bilgiler Dersi ile İş Birliği Becerisi Arasındaki İlişki	110
Sosyal Bilgiler Dersinde Sosyal Farkındalık Becerisi Eğitimi	111
Sosyal Farkındalık Becerisinin Tanımı ve Önemi	112
Sosyal Bilgiler Dersi ile Sosyal Farkındalık Becerisi Arasındaki İlişki	112
Sonuç	113
Kaynakça	113

6. BÖLÜM

OKURYAZARLIK BECERİLERİ

Giriş	117
Sosyal Bilgiler Dersinde Okuryazarlık Becerilerin Eğitimi	119
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına Uygun	
Okuryazarlık Becerileri Eğitimi	121
Sosyal Bilgiler Dersinde Bilgi Okuryazarlığı Becerisi Eğitimi	123
Sosyal Bilgiler Dersinde Dijital Okuryazarlık Becerisi Eğitimi	125

Sosyal Bilgiler Dersinde Finansal Okuryazarlık Becerisi Eğitimi	127
Sosyal Bilgiler Dersinde Görsel Okuryazarlık Becerisi Eğitimi	130
Sosyal Bilgiler Dersinde Kültür Okuryazarlığı Becerisi Eğitimi	132
Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Okuryazarlığı Becerisi Eğitimi	135
Sosyal Bilgiler Dersinde Veri Okuryazarlığı Becerisi Eğitimi	137
Sosyal Bilgiler Dersinde Sürdürülebilirlik Okuryazarlığı Becerisi Eğitimi	139
Sosyal Bilgiler Dersinde Sanat Okuryazarlığı Becerisi Eğitimi	142
Sonuç	144
Kaynakça	145

7. BÖLÜM

KAVRAMSAL BECERİLERİN EĞİTİMİNE YÖNELİK ETKİNLİK TASARLAMA

Giriş	151
Sosyal Bilgiler Dersi Kavramsal Beceriler	152
Sosyal Bilgiler Dersinde Etkinlik Kavramı	156
Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kavramsal Beceriler	157
Kavramsal Becerilerin Eğitimine Yönelik Etkinlik Tasarlama	162
Sosyal Bilgiler Dersi Etkinlik Örnekleri	163
Örnek Etkinlik: Çıkarım Yapma	163
Örnek Etkinlik: Karşılaştırma Yapma	165
Örnek Etkinlik: Yorumlama Yapma	166
Örnek Etkinlik: Özetleme	170
Sonuç	170
Kaynakça	171

8. BÖLÜM

ALAN BECERİLERİN EĞİTİMİNE YÖNELİK ETKİNLİK TASARLAMA

Giriş	173
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Etkinlik Kavramı	179
Sosyal Bilgiler Dersinde Alan Becerilerinin Eğitimine Yönelik Etkinlik Tasarlama	182
Sonuç	196
Kaynakça	197

9. BÖLÜM

SOSYAL DUYGUSAL ÖĞRENME BECERİLERİN EĞİTİMİNE YÖNELİK ETKİNLİK TASARLAMA

Giriş.....	198
Etkinliği Uygulama Süreçleri.....	199
Hazırlık ve Başlama.....	200
Uygulama.....	200
Değerlendirme	200
Gözden Geçirme.....	200
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Etkinlik Kavramı	201
Sosyal Bilgiler Dersinde Sosyal Duygusal Öğrenme Becerilerinin Eğitimine Yönelik Etkinlik Tasarlama.....	202
Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerilerin Eğitimine Yönelik Etkinlik Örnekleri.....	210
Kendini Tanıma Becerileri	210
İş Birliği Becerisi	212
Uyum Becerisi.....	213
Sonuç.....	213
Kaynakça.....	214

10. BÖLÜM

OKURYAZARLIK BECERİLERİN EĞİTİMİNE YÖNELİK ETKİNLİK TASARLAMA

Giriş.....	216
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Etkinlik Kavramı	218
Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Okuryazarlık Becerileri	220
Sonuç	223
Okuryazarlık Becerilerinin Eğitimine Yönelik Etkinlik Tasarlama	225
Kaynakça.....	246

11. BÖLÜM

SOSYAL BİLGİLERDE BECERİ EĞİTİMİ AMACIYLA KULLANILACAK STRATEJİ, YÖNTEM VE TEKNİKLER

Giriş.....	248
Sosyal Bilgiler Dersinde Beceri Eğitimi Amacıyla Kullanılan Stratejiler	249
Sunuş Stratejisi	249
Sunuş Stratejisinin Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilirliği	250
Buluş Stratejisi.....	250
Araştırma-İnceleme Stratejisi	252

Sosyal Bilgiler Dersinde Beceri Eğitimi Amacıyla Kullanılan Yöntemler.....	253
Anlatım Yöntemi	253
Tartışma Yöntemi	255
Örnek Olay Yöntemi	256
Gösterip Yaptırma Yöntemi.....	258
Drama Yöntemi.....	259
Proje Yöntemi.....	261
Bireysel Çalışma Yöntemi.....	262
Sosyal Bilgiler Dersinde Beceri Eğitimi Amacıyla Kullanılan Teknikler	264
Beyin Fırtınası.....	264
Gösterim Tekniği.....	265
Altı Şapka Tekniği.....	265
Mikro Öğretim Tekniği.....	266
Benzetim Tekniği.....	267
Analoji Tekniği.....	267
İstasyon Tekniği	268
Konuşma Halkası.....	269
Bilişsel Çıraklık	269
Akvaryum Tekniği.....	270
Rulman Tekniği.....	270
Arkası Yarın Tekniği.....	271
Görüş Geliştirme Tekniği	271
Sonuç.....	272
Kaynakça.....	273

12. BÖLÜM

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA UYGUN BECERİ EĞİTİMİNE YÖNELİK ÖLÇME-DEĞERLENDİRME

Giriş.....	276
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli.....	277
Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersinde Beceri Eğitimi	277
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Ölçme-Değerlendirme Kavramı.....	280
Maarif Modelindeki Ölçme-Değerlendirme Anlayışı	280
Kullanılan Ölçme Araçları	280
Ölçme ve Değerlendirmenin Amacı ve Katkısı.....	281
Kavramsal Becerilerin Eğitimine Yönelik Ölçme-Değerlendirme.....	281
Kavramsal Beceriler	281
Kavramsal Becerileri Ölçme ve Değerlendirme	283
Ölçme ve Değerlendirme Amaçları	283
Kavramsal Becerileri Ölçme ve Değerlendirme İçin Kullanılabilecek Araçlar	284

Uygulama Önerisi.....	284
Örnek Etkinlik 1	285
Alan Becerilerin Eğitimine Yönelik Ölçme-Değerlendirme.....	287
Alan Becerileri	287
Alan Becerileri Ölçme ve Değerlendirme	290
Ölçme ve Değerlendirme Amaçları	290
Alan Becerilerini Ölçme ve Değerlendirme İçin Kullanılabilecek Araçlar.....	290
Uygulama Önerisi.....	291
Örnek Etkinlik 1	291
Sosyal Duyuşsal Öğrenme Becerilerinin Eğitimine Yönelik Ölçme ve Değerlendirme	292
Sosyal Duyuşsal Öğrenme Becerileri.....	292
Sosyal Duyuşsal Öğrenme Becerilerini Ölçme ve Değerlendirme	296
Ölçme ve Değerlendirme Amaçları	296
Sosyal Duyuşsal Becerileri Ölçme ve Değerlendirme İçin Kullanılabilecek Araçlar.....	296
Uygulama Önerisi.....	297
Örnek Etkinlik 1	297
Okuryazarlık Becerilerinin Eğitimine Yönelik Ölçme ve Değerlendirme	299
Okuryazarlık Becerileri.....	299
Okuryazarlık Becerilerinde Ölçme ve Değerlendirme.....	301
Ölçme ve Değerlendirme Amaçları	301
Okuryazarlık Becerileri Ölçme ve Değerlendirme İçin Kullanılabilecek Araçlar.....	302
Uygulama Önerisi.....	303
Örnek Etkinlik 1	303
Sonuç.....	306
Kaynakça.....	306

1. BÖLÜM

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA BECERİ EĞİTİMİ

Dr. Öğr. Üyesi Fatih TIKMAN, Kilis 7 Aralık Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-1853-6722

Giriş

İnsanoğlu tarihin en eski dönemlerinden itibaren çeşitli becerilerini geliştirmek zorunda kalmıştır. Özellikle ilk çağlarda hayatta kalma ve korunma gibi temel ihtiyaçları karşılamak amacıyla bilişsel, duyuşsal ve fiziksel becerileri geliştirmiştir. Zaman içinde insan nüfusunun artması ve şehirleşme süreçleriyle birlikte sosyal ihtiyaçlar da ortaya çıkmaya başlamış, dolayısıyla insanlar bu yeni gereksinimlere yönelik beceriler geliştirmek zorunda kalmıştır. Bu beceriler başlangıçta eğitim kurumlarında değil, doğrudan ebeveynlerden, aile üyelerinden veya yakın çevrelerindeki küçük gruplardan öğrenilmekteydi. Ancak son birkaç yüzyıldır bu önemli görevin büyük bir kısmını eğitim kurumları üstlenmeye başlamıştır. Bu bağlamda, toplumda ihtiyaç duyulan becerilerin etkili bir şekilde kazandırılması, öğrencilerin hem sosyal yaşama hem de gelecekteki iş hayatlarına hazırlanması açısından kritik öneme sahiptir. Bu gerçekten hareketle son yüzyılda devletler güçlenmek, üretkenliği artırmak, etkili yönetim sağlamak ve küresel rekabette öne çıkabilmek için vatandaşlarının becerilerini sistematik olarak geliştirmeye büyük önem vermiştir. Bu amaçla devletler eğitim kurumları aracılığıyla halkın beceri geliştirme ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanmışlardır. Uzun bir süre boyunca halkın beceri kazanma ihtiyaçlarının büyük çoğunluğu eğitim kurumları tarafından karşılanmıştır. Bu süreçte bazı özel kurslar, vakıflar ve bireysel öğretmenler aracılığıyla becerilerini geliştiren insanlar da bulunmakla birlikte, genel olarak toplumun eğitim ihtiyaçları formal eğitim sistemi tarafından karşılanmaya çalışılmıştır. Günümüzde ise teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte insanların bilgiye erişimi önemli ölçüde kolaylaşmış ve bu durum birçok kişi için beceri kazanma fırsatlarını eğitim kurumları dışına da taşımıştır. Özellikle çeşitli dijital platformlar aracılığıyla insanlar hem ulusal hem de uluslararası düzeyde beceri geliştirme faaliyetle-

rine çevrimiçi olarak katılabilmektedir. Buna rağmen eğitim kurumlarının beceri kazandırmadaki temel rolü ve önemi hala devam etmektedir.

Tarihsel süreçte, değişen çağların koşullarına paralel olarak bazı beceriler önem kazanırken, bazılarının kapsamı genişlemiş ve sürekli olarak yeni beceriler insan yaşamına dâhil olmuştur. Bu gelişmelere paralel olarak yeni eklenen, anlamı genişleyen ya da değişen beceriler doğrultusunda öğretim programları da güncellenmekte veya yeniden yapılandırılmaktadır. Bu değişime uğrayan öğretim programlarından biri de sosyal bilgiler programıdır. 2005 yılında köklü bir değişikliğe gidilerek yenilenen sosyal bilgiler programı, 2018 yılında tekrar güncellenmiştir. Daha sonra 2024 yılında program bir kez daha köklü bir değişikliğe tabi tutulmuştur.

Bu kitap bölümü kapsamında sosyal bilgilerin tanımı, amacı, sosyal bilgilerde beceri eğitimi ve Maarif Modeli sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan beceri kategorilerine odaklanılmıştır.

Sosyal Bilgilerin Tanımı ve Amacı

Sosyal bilgiler; geçmişin milli ve evrensel bilgi birikimini sosyal bilimlerin farklı disiplinleriyle harmanlayarak bugünün öğrencilerine sunan, onları gelecekteki yaşamlarına hazırlayan, bireylere temel beceri ve değerleri kazandırıp demokratik, aktif ve üretken vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan hem bireysel hem de toplumsal gelişimi merkeze alan bir dersidir. Disiplinlerarasılığı merkeze alan bu derste öğrenciler sosyal bilimler disiplinlerinin temelini atmaya başlarlar. Ders-te hem akademik hem de insani yönden öğrencilerin gelişimi hedeflenmektedir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi, toplumun geleceğini şekillendiren sorumlu ve bilinçli vatandaşlar yetiştirme konusunda kritik bir rol üstlenmektedir. Kaya'ya göre (2021) sosyal bilgiler, çocukların öğrenme biçimlerine uygun olarak sosyal bilimlerden sentezlenen ve bireylerin toplumsal uyumunu hedefleyen bir eğitim dersidir.

Sosyal bilgiler dersinin temel hedefi, öğrencilerin karşılıklı bağımlılığın hâkim olduğu günümüz dünyasında, kültürel çeşitlilik gösteren demokratik toplumlarda etkin vatandaşlar olarak kamu menfaatine yönelik bilinçli ve rasyonel tercihler yapabilmelerini sağlamaktır (NCSS, 1994). Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilerin toplumsal yaşama aktif katılım sağlayabilmeleri ve küresel vatandaşlık bilinci geliştirebilmeleri amacıyla çağdaş bilgi, beceri ve değer yapısını içeren bir programa sahip olmalıdır (Topkaya ve Şentürk, 2019).

Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere dünyayı, toplumları, kültürleri ve çağdaş sorunları tarihsel ve güncel perspektiflerle yorumlama becerisi kazandırdığı için okul programlarının merkezinde yer almalıdır (Parker, 2010). Böylesine kritik bir role